

Nr 23

Utlåtande i anledning av väckt motion angående förenklat förfarande vid föredragning inför domstol av skriftligt bevismaterial.

Första lagutskottet har till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 353, av herr *Eliasson* i Stockholm. I motionen hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att ändring företages i rättegångsbalken avseende ordningen vid föredragning inför domstol av skriftliga bevis. Till stöd för denna hemställan anföres i motionen att det i vidlyftiga brottmålsprocesser förekommit omfattande skriftlig bevisning, som — enär skilda partier därav åberopats av parterna — för sammanhangets skull måst i sin helhet göras till processmaterial, att domstolen för att möjliggöra materialets tillgodogörande låtit verkställa avskrifter och sammanställningar, som tillställts parterna och domstolens ledamöter, samt att det sålunda sammanställda och utdelade materialet — till följd av principen om muntlighet — upplästs inför rätta i den mån det icke muntligen föredragits tidigare under handläggningen. Motionären, som påstår att det förekommit veckolånga uppläsningar av dylikt material mera för att uppfylla lagens formföreskrift än för att tjäna till något ändamål i processen, önskar nu en sådan ändring i rättegångsbalken att domstolen skall kunna efter samtycke från parterna förklara att utdelat skriftligt bevismaterial finge anses vara för domstolen känt och icke behövde särskilt uppläsas.

Gällande bestämmelser

Grundläggande för regleringen i *rättegångsbalken* av rättegångsförfarandet är bl. a. principerna om muntlighet och omedelbarhet. Sålunda skall huvudförhandling i såväl tvistemål som brottmål vara muntlig (43 kap. 5 § och 46 kap. 5 §). Av omedelbarhetsprincipen följer att, om huvudförhandling vid rätten ägt rum, domen skall grundas på vad vid förhandlingen förekommit (17 kap. 2 § och 30 kap. 2 §) och bevis i målet upptagas vid huvudförhandlingen (35 kap. 8 §). I 38 kap. ges vissa särskilda regler om skriftliga bevis. Enligt 1 § bör skriftlig handling, som åberopas till bevis, företes i huvudskrift, dock må sådan handling företes i styrkt avskrift, om det finnes till fyllest eller huvudskriften ej är att tillgå. Om det närmare tillvägagångssättet vid upptagande av skriftligt bevis ges icke något stadgande i *rättegångsbalken*.

Historik

Frågan om i vilken ordning upptagande av skriftligt bevis skall äga rum har berörts under förarbetena till rättegångsbalken.

I utlåtande över processkommissionens betänkande angående rättegångsväsendets ombildning (SOU 1928: 19) anförde *lagrådet* — i anslutning till att för tvistemålens del berördes grundsatsen att domen endast skulle få grundas på vad som förekommit vid den muntliga huvudförhandlingen — bl. a. följande:

Naturligtvis vore det emellertid olyckligt om den ifrågavarande grundsatsen att allt som får beaktas skall ha framförts i muntligt anförande vid huvudförhandlingen bleve driven med pedanteri och utan naturliga modifieringar. Till utförliga specialutredningar, framlagda dokument o. d. från förberedelsen bör vid huvudförhandlingen få refereras, utan att ett fullständigt muntligt återgivande behöver äga rum.

I *processlagberedningens* förslag till rättegångsbalk (SOU 1938: 44) anförde beredningen i motiven till 43 kap. 8 § bl. a. följande:

Efter det parterna utvecklat sin talan, bör bevisningen förebringas, vare sig den upptages omedelbart inför rätten eller framlägges genom protokoll eller andra handlingar. Skriftliga bevis eller sakkunnigutlåtanden, som icke föredragits, då parterna utvecklat sin talan, skola uppläsas eller ock skall redogörelse lämnas för deras innehåll. I regel torde handlingar, som nu nämnts, böra föredragas av den part, som åberopat beviset. Rätten kan emellertid, om det finnes lämpligare, själv ombesörja uppläsning därav. Företages huvudförhandling i ena partens frånvaro, bör material, som förebragts av honom, uppläsas genom rättens försorg. Detsamma gäller beträffande bevismaterial, som rätten självmant inskaffat.

Stundom kan det vara lämpligt, att allteftersom bevisen förebringas parterna framställa de erinringar rörande varje bevis, vartill de finna anledning. Därest särskilda frågor eller delar av målet behandlas var för sig, måste bevisningen på samma sätt uppdelas.

I *proposition till 1942 års riksdag* (nr 5) gjorde *departementschefen* några uttalanden rörande vissa med förberedelse och huvudförhandling i tvistemål sammanhängande spörsmål, vilka är av intresse i förevarande sammanhang. Efter en redogörelse för förberedelsens syfte anförde departementschefen:

Däremot utgör vad som förekommit vid förberedelsen icke utan vidare underlag för domen. Det är den efter förberedelsen följande huvudförhandlingens uppgift att bilda grundval för domen. Vid denna förhandling skall allt material framläggas: parterna skola framlägga sina påståenden och fullständigt utveckla sin talan samt all bevisning förebringas. Domen skall grundas å vad vid huvudförhandlingen förekommit. Materialet från förberedelsen får sålunda läggas till grund för avgörandet endast om och i den mån det ånyo förebringas vid huvudförhandlingen.

Mot förslaget i denna del har riktats den anmärkningen, att rättsskipningens säkerhet sättes i fara genom bestämmelsen om vad som är processmaterial. Vad som framkommit under förberedelsen borde få utgöra grundval för domen, även om det icke uttryckligen åberopats och förebringats vid huvudförhandlingen. Särskilt stötande vore, om någon omständighet,

som part under förberedelsen berört och som upptagits i protokollet eller vid skriftlig förberedelse intagits i skrift men som till följd av förbiseende ej omnämnts vid huvudförhandlingen, ej skulle få beaktas. Därest vid förberedelsen åberopats t. ex. en ingående rättshistorisk utredning eller ett vidlyftigt sakkunnigutlåtande, borde vid avgörandet hänsyn till detta material få tagas, även om det icke muntligen föredragits vid huvudförhandlingen.

Enligt min mening skulle ett stadgande av innebörd, att vad vid förberedelsen förekommit vore processmaterial i den meningen att det utan att införas vid huvudförhandlingen kunde läggas till grund för domen, innebära en allvarlig fara för processen och i hög grad äventyra vad man eftersträvar att vinna med det koncentrerade förfarandet. En sådan bestämmelse skulle lätt föranleda parterna att vid utförande av sin talan lägga huvudvikten vid förberedelsen och där förebringa allt material, varmed de ville övertyga domstolen. Huvudförhandlingen skulle härigenom, såsom ock riksdagen uttalat, kunna komma att förvandlas till ett tomt sken. Även lekmännens deltagande i rättsskipningen skulle i hög grad försvåras. Då vid förberedelsen rätten i regel består av endast en domare, skulle de övriga domare, som deltaga i huvudförhandlingen, nödgas döma på ett material, som endast medelbart bringas till deras kännedom. Jag kan därför icke förorda ett stadgande av nu antytt innehåll. Faran för att part skulle underlåta att vid huvudförhandlingen åberopa någon för avgörandet betydelsefull omständighet synes mig vara mycket ringa, och i de fall, då någon dylik omständighet förbigås, har rätten att fästa uppmärksamheten därpå. Enligt uttryckligt stadgande i förslaget har rätten att tillse, att målet blir uttömmande behandlat, och att genom frågor och erinringar söka avhjälpa otydlighet och ofullständighet i gjorda uttalanden. Det torde vara tydligt, att vid huvudförhandlingen icke varje vid förberedelsen ingiven handling behöver uppläsas i sin helhet eller varje ostridigt faktum åter omnämnas. Om sålunda målet rör tolkningen av viss bestämmelse i ett skriftligt kontrakt, som ingivits vid förberedelsen, och parterna vid huvudförhandlingen föredraga endast den omtvistade bestämmelsen, föreligger intet hinder att rätten vid sin redogörelse för saken i domen upptager också andra bestämmelser däri, om vilka tvist ej råder, även om dessa ej uttryckligen nämnts vid huvudförhandlingen. I fråga om vidlyftiga sakkunnigutlåtanden, som inkommit under förberedelsen och varav parterna tagit del, kan i många fall vara tillräckligt, att den sakkunniges slutsatser uppläsas vid huvudförhandlingen. Skulle däremot göras gällande, att den sakkunniges redogörelse för de faktiska omständigheterna är oriktig eller ofullständig, bör redogörelsen i denna del uppläsas, så att parterna få tillfälle att yttra sig däröver. Över huvud bör, sasom lagrådet 1928 yttrat, vid huvudförhandlingen få refereras till vidlyftiga specialutredningar, framlagda dokument o. d. från förberedelsen utan att ett fullständigt muntligt återgivande behöver äga rum. Så snart en dylik handling vid huvudförhandlingen ställts under diskussion mellan parterna, skall den uppenbarligen få läggas till grund för avgörandet. Likaså torde vara uppenbart, att om vid förberedelsen vissa omständigheter blivit ostridiga och parterna, då de utvecklade sin talan vid huvudförhandlingen, utgå från dessa omständigheter såsom kända, rätten även kan beakta desamma. Om målet t. ex. rör ett omfattande kontokurantförhållande och vid förberedelsen ingivits en kontokurant, omfattande alla parternas mellanhanden, behöva vid huvudförhandlingen icke alla siffror i denna föredragas, utan förhandlingen kan begränsas till de stridiga posterna och rätten dock i sin dom taga hänsyn även till kontokuranten i övrigt. Då en tolkning av förslagets ifrågakarande bestämmelse i enlighet med vad nu anförts låter sig

väl förena med bestämmelsens avfattning, har jag ansett mig icke böra föreslå någon ändring däri. Förslaget har ock på denna punkt lämnats utan erinran av lagrådet.

Första särskilda utskottet anförde i utlåtande (nr 2) till 1942 års riksdag:

Såsom framhållits i propositionen torde vara uppenbart, att om vid förberedelsen vissa omständigheter blivit ostridiga och parterna, då de utveckla sin talan vid huvudförhandlingen, utgå från dessa omständigheter som kända, rätten har att beakta dem. Som exempel anföres att i mål rörande kontokurantförhållande förhandlingen kan begränsas till de stridiga posterna och rätten dock i sin dom taga hänsyn även till kontokuranten i övrigt eller att i mål, vari sakkunnigutlåtanden inkommit under förberedelsen, endast de delar av dessa utlåtanden, varom meningsskiljaktighet råder, behöva upptagas till förhandling.

Remissyttranden

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionen från *Svea hovrätt*, *nedre justitierevisionen* och *1951 års rättegångskommitté*. Därjämte har *Sveriges advokatsamfund*, *Föreningen Sveriges häradshövdingar* och *Föreningen Sveriges stadsdomare* beretts tillfälle yttra sig över motionen.

Samtliga remissinstanser avstyrker motionen eller ställer sig avvisande till motionärens förslag om ändring av rättegångsbalken.

I yttrandena kommer den uppfattningen genomgående till synes, att gällande regler ger tillräckliga möjligheter att på ett ändamålsenligt och förnuftigt sätt vid huvudförhandlingen framlägga skriftligt bevismaterial.

Svea hovrätt har, efter en redogörelse för innehållet i förarbetena och en över rättegångsbalken utgiven kommentar, anfört:

Med utgångspunkt från vad förarbeten och kommentar sålunda innehålla har å den avdelning av hovrätten, som har att avgiva yttrande över motionen, allmänt ansetts att skriftlig bevisning, varav avskrifter varit tillgängliga för hovrättens ledamöter och parterna, utgjort processmaterial i målet, så snart någon av parterna förklarat sig åberopa det tillgängliga materialet, och någon uppläsning i sin helhet av detsamma har icke förekommit om icke hovrätten ansett detta erforderligt eller någon av parterna påfordrat det. På samma sätt förfares för övrigt i brottmål i fråga om personundersökningar, utlåtanden rörande tilltalades sinnesbeskaffenhet och annat skriftligt material rörande den tilltalades personliga förhållanden — — —

Då sålunda det av motionären föreslagna förenklade förfarandet vid förredragning inför domstol av skriftligt bevismaterial förutsatts kunna tillämpas enligt gällande lagregler och även i verkligheten redan tillämpas, får hovrätten hemställa att den i motionen gjorda framställningen lämnas utan bifall.

Nedre justitierevisionen anför:

Det är möjligt, att ett förfarande sådant som det föreslagna, innebärande att rättens ledamöter skola äga att enskilt taga del av det skriftliga bevismaterialet i målet samt att vad ledamöterna sålunda inhämta skall utan

muntligt framläggande inför rätta få läggas till grund för dom i målet, kunde förkorta handläggningstiden i vissa mål. Enligt nedre revisionens uppfattning vore emellertid ett dylikt förfarande ägnat att väcka allvarliga betänkligheter, särskilt ur rättssäkerhetssynpunkt; betänkligheter, som knappast bleve mindre, därest tillämpningen begränsades till de fall, då rätten låtit sammanställa bevismaterialet samt de särskilda omständigheter i övrigt förelägo, som motionären angivit.

Måhända är emellertid vad motionären åsyftar icke ett lagstadgande, som skulle möjliggöra att, under angivna förutsättningar, all skriftlig bevisning undantoges från muntligt framläggande. Ordalagen i motionen antyda, att vad som ådragit sig motionärens särskilda uppmärksamhet är den vidlyftighet, som blivit en följd av att handlingar för sammanhangets skull upplästs i sin helhet.

Såsom av det föregående torde ha framgått är det nedre revisionens uppfattning, att om det för sammanhangets skull eller eljest krävs, att en handling ordagrant bringas till rättens kännedom, den skall i sin helhet uppläsas inför domstolen. En sådan fullständighet är dock vanligen icke erforderlig. Det förhållande, för vilket en handlings innehåll skall tjäna till bevis, belyses ofta tillräckligt genom att viss del av handlingen uppläses och innehållet i övrigt helt eller delvis refereras. Varken ordalagen i rättegångsbalken eller de principer den bygger på lägga hinder i vägen för ett sådant förfaringssätt, vilket möjliggör, att åberopad handling blir processmaterial utan att behöva uppläsas i större omfattning än bevisläget kräver. — — — Om denna metod, som kommit till vidsträckt användning vid domstolarna, skall kunna tillämpas, beror dock väsentligen på parterna. Det är i första hand på dem det ankommer att bestämma vilken skriftlig bevisning, som skall införas i målet, och det är också i första hand parterna, som skola avgöra i vilka delar av dem åberopade handlingar skola uppläsas ordagrant, refereras eller helt uteslutas från uppläsning. Även domstolen kan taga initiativ i här avsedda hänseenden, men enligt nedre revisionens mening bör stor varsamhet iakttagas vid utövandet av en processledande verksamhet, som går ut på att inskränka uppläsandet av handlingar, vilka part åberopar som bevis.

Rättegångskommittén anser att principen att, då huvudförhandling ägt rum, domen icke får grunda sig på annat processmaterial än sådant som muntligen framlagts vid förhandlingen är så grundläggande för vår nya rättegångsordning, att det måste anses uteslutet att införa undantag härifrån. Kommittén anför vidare:

I fråga om skriftliga bevis innebär emellertid, såsom framgår av förarbetena till rättegångsbalken, den principen ingalunda att allt vad handlingarna innehålla nödvändigtvis måste ordagrant uppläsas vid förhandlingen. Ofta är det fullt tillräckligt, att en sammanfattande redogörelse lämnas för handlingens innehåll eller t. o. m. att endast en allmän hänvisning sker till handlingen. Om den skriftliga bevisningen är omfattande, bör den som åberopar bevisningen före förhandlingen noga sovra och genomarbeta materialet, så att föredragningen inför domstolen kan begränsas till de delar, som äro relevanta.

Advokatsamfundet yttrar, efter att ha erinrat om grundprinciperna för rättegångsförfarandet, bl. a. följande:

Det sagda innebär emellertid icke att alla såsom skriftligt bevis åberopade handlingar skulle behöva i sin helhet uppläsas vid huvudförhandlingen. Vid

en förnuftig tillämpning av rättegångsbalken föreligger i själva verket möjlighet att ganska avsevärt begränsa uppläsningens omfattning. — — —

Det kan naturligtvis icke bestridas att uppläsningen av skriftligt bevismaterial stundom kan taga ganska avsevärd tid i anspråk och därigenom verka tyngande på förhandlingen, även om de nyss antydda möjligheterna till begränsning tillvaratages. Detta är icke någon överraskande konsekvens av den nya rättegångsordningen utan förutsågs redan före rättegångsbalkens antagande. Man kan måhända ha delade meningar om värdet av de principer på vilka det nya rättegångsförfarandet är uppbyggt. Har man emellertid bestämt sig för att genomföra dessa principer, kan man icke sedan genom s. k. undantagsbestämmelser äventyra principernas praktiska upprätthållande. Att införa den av motionären föreslagna regeln, enligt vilken en domstol skulle kunna förklara, att utdelat skriftligt material »finge anses för domstolen känt och icke behöva särskilt uppläsas», vore enligt styrelsens mening en reform, som skulle öppna möjlighet för en ur rättssäkerhetssynpunkt icke godtagbar praxis. Styrelsen kan därför icke tillstyrka detta ändringsförslag. Att tillämpa den i motionen föreslagna regeln i en domstol där nämnd medverkar, måste i varje fall betraktas som uteslutet.

Vad styrelsen nu anfört har närmast tagit sikte på förfarandet vid underrätterna. Problemet föreligger emellertid också vid huvudförhandling i överrätt och har där ännu större praktisk betydelse med hänsyn till att uppläsningen här också kan omfatta vittnesberättelser, som avgivits vid underrätten. Även om ur vissa synpunkter betänkligheterna mot den av motionären föreslagna regeln kan sägas vara mindre när det gäller överrätterna, måste å andra sidan beaktas, att om den skriftliga bevisningen icke skall föredragas vid huvudförhandlingen, konsekvensen väl måste bli den att överrättens samtliga ledamöter läser in målet i förväg. Det torde icke vara nödvändigt att närmare utveckla vad en sådan förändring av rättegångsförfarandet i överrätt skulle innebära.

Slutligen vill styrelsen framhålla att föredragningen av det skriftliga bevismaterialet nu stundom tar längre tid i anspråk än vad som i och för sig vore nödvändigt, beroende därpå att parterna underlåter att begränsa sitt aberopande av materialet till de delar som verkligen är relevanta. Om ett omfattande skriftligt material åberopas utan att vederbörande sovrat materialet eller ens för sig själv klargjort vad som är relevant, kan detta naturligtvis föranleda uppläsning i en omfattning, som sakligt sett är obefogad. Botemedlet häremot är emellertid en skickligare processföring, icke en ändring av rättegångsbalkens regler.

Föreningen Sveriges häradsövdingar anser, att de uttalanden, som gjorts vid förarbetena till rättegångsbalken, torde ge vid handen att omständigheterna i varje särskilt mål får bli avgörande för i vilken omfattning uppläsning av skriftliga bevis skall ske. Föreningen anför vidare:

Om sålunda, till exempel, rättens samtliga ledamöter och parterna ha tillgång till avskrifter av bevisen, torde det — under förutsättning att handlingarna åberopas eller diskuteras vid huvudförhandlingen — icke möta hinder att lägga deras innehåll till grund för domen, även i de delar där handling icke blivit vid förhandlingen uppläst. Det synes därför ofta vara möjligt för rättens ordförande att genom ingripanden av olika slag förhindra tidsödande uppläsning av skriftlig bevisning, där uppläsningen icke tjänar något nyttigt processuellt ändamål. Föreningen håller alltså före att lagändring icke är erfordrerlig för att råda bot på de av motionären påpekade missförhållandena.

Föreningen Sveriges stadsdomare uttalar att motionen syntes vila på en missuppfattning av innehållet i gällande rätt. Under hänvisning till vissa uttalanden vid förarbetena anför föreningen att muntlighetsprincipen ingalunda krävde, att skriftliga bevis utan urskillning skulle uppläsas i sin helhet.

Utskottet

Enligt de till grund för vår rättegångsordning liggande huvudprinciperna om muntlighet och omedelbarhet skall i regel rättens avgörande omedelbart grunda sig på vad som förekommit vid en muntlig förhandling inför rätten, huvudförhandlingen. En följd härav är att processmaterialet skall framläggas i talets form. Bevisningen skall som regel upptagas vid huvudförhandlingen. Såvitt gäller skriftligt bevismaterial ges i rättegångsbalken ej någon särskild bestämmelse om sättet för dess upptagande. Muntlighetsprincipens upprätthållande torde kräva att skriftligt bevis på något sätt muntligen bringas till rättens kännedom. I vad mån härvid erfordras en fullständig föredragning är, enligt vad som framgår av förarbetena till rättegångsbalken, att avgöra efter omständigheterna. Ibland kan dylikt bevis behöva helt eller delvis uppläsas ordagrant, medan det i andra fall kan vara tillräckligt med en mera sammanfattande redogörelse eller en mera allmän hänvisning till handlingens innehåll.

I förevarande motion begäres ändring i rättegångsbalken, innebärande att i vissa fall skriftliga bevis skulle efter medgivande av parterna betraktas såsom för domstolen kända och därför icke behöva särskilt uppläsas. En sådan ordning skulle enligt motionärens mening kunna tillämpas i sådana fall, där den skriftliga bevisningen är omfattande och avskrifter eller sammanställningar av densamma genom rättens försorg utdelats till rättens ledamöter och parterna. Bakom motionärens begäran ligger den uppfattningen att vidlyftigt skriftligt bevismaterial, som av parterna i vissa delar åberopats, oftast måste för sammanhangets skall i sin helhet göras till processmaterial och att till följd av muntlighetsprincipen hela materialet måste ordagrant uppläsas. Motionären anser att ett dylikt förfarande icke kan tjäna något ändamål i processen.

Motionärens förslag att skriftligt bevismaterial skulle utan att det i någon form muntligen framläggas inför rätten få ligga till grund för rättens avgörande innebär enligt utskottets mening ett avsteg från de ovan angivna grundläggande principerna för rättegångsförfarandet. Med hänsyn till vikten av att dessa principer upprätthålles torde det icke böra ifrågakomma att ens för sådana specialfall motionären åsyftar göra undantag härifrån. Den olägenheten skulle också bli följderna av motionärens förslag att det bleve svårare för rättens ledamöter, särskilt nämndemän och andra ledamöter som ej på förhand tagit del av handlingarna i målet, att tillgodogöra sig materialet. I själva verket torde ofta, när det gäller vidlyftigt skriftligt bevismaterial, ett muntligt framläggande därav i ordnat skick — i form av orda-

grann uppläsning i den mån så erfordras och i övrigt såsom referat — vara den enda möjliga utvägen att på ett ur rättssäkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt ge domstolen tillgång till materialet.

Av vad ovan anförts framgår att det, vad gäller sättet för det muntliga framläggandet av skriftligt bevismaterial, enligt gällande rätt finns ett ganska stort utrymme att förfara efter omständigheterna i varje särskilt fall. De möjligheter som härigenom öppnats att förfara på ett ändamålsenligt och förnuftigt sätt har av samtliga remissinstanser ansetts vara fullt tillräckliga och utskottet delar denna uppfattning. Att dessa möjligheter icke alltid helt tillvaratagits synes, enligt vad advokatsamfundet anført, ibland ha berott på att parterna underlåtit att begränsa sitt åberopande av skriftligt bevismaterial till sådana delar som verkligen varit relevanta, ett förhållande som självfallet varit ägnat att onödigt tynga förfarandet men som icke gärna kan påkalla lagstiftningsåtgärder i den riktning motionären föreslår.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,
att förevarande motion, II: 353, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 mars 1958

På första lagutskottets vägnar:

EMIL AHLKVIST

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Branting, Lindblom, Per Olofsson, Lodenius, Lindgren, Arvidson och Alexanderson;

från andra kammaren: fru Boman, herrar Onsjö, Larsson i Stockholm, Jacobsson i Sala, fru Löfqvist, herrar Eliasson i Stockholm, Edlund och Andersson i Storfors.

Reservation

av herrar *Larsson* i Stockholm, *Eliasson* i Stockholm och *Edlund*, vilka ansett att det stycke i utskottets yttrande, som börjar med orden »Av vad ovan» och slutar med orden »riktning motionären föreslår», bort erhålla följande lydelse:

»Av vad ovan anförts framgår att det, vad gäller sättet för det muntliga framläggandet av skriftligt bevismaterial, enligt gällande rätt finns ett ganska stort utrymme att förfara efter omständigheterna i varje särskilt fall. De möjligheter som härigenom öppnats att förfara på ett ändamålsenligt och förnuftigt sätt har av samtliga remissinstanser ansetts vara fullt tillräckliga och utskottet delar denna uppfattning. Det förhållandet att dessa möjligheter icke alltid helt tillvaratagits synes icke påkalla lagstiftningsåtgärder i den riktning motionären föreslår.»